

NIHIL OBSTAT

El Censor,
AGUSTÍN MAS Y FOLCH

Barcelona 6 de Marzo de 1917.

Imprimase:

El Vicario General,
JUSTINO GUITART

Por mandato de Su Sria.,
LIC. SALVADOR CARRERAS, Pbro.
Sria. Genl.

ODA
A
ARENYS DE MAR

per lo

P. Lluís Maria de Ualls, Pbre.

de la Congregació del

ORATORI DE SANT FELIP NERI

DE BARCELONA

BARCELONA

Establiment Tipogràfic de «La Hormiga de Oro»

1917

tenintlos ab generositat, de tal manera que l'estimaven com un pare. Los feya dar calces blanques, lloita curta y barret de charol ab una placa ab lo nom de Xifré; aixís es que cridaven l'atenció en tota l'Havana. Cada any en lo dia de Sant Josep donava llibertat á un d'ells, pero casi sempre los sortejats no's volian apartar de son servey. Al arribar l'any 1830 vegent que sa fortuna era molt crescuda, y desitjant donar repós a son cos afadigat, decidí tornar a Espanya, deixant la adoberia arrendada a un catalá natural de Vilanova y Geltrú. Se creu que sa fortuna valia a les hores uns sis milions de duros. Lo meteix any se casá ab la filla d'aquella senyora Dorwing que l'havia cuidat en la esmentada malaltia. Arribat á sa Vila nadiua no hi havia llágrima que no axugués, ni necessitat que quedés sens auxilí. A Barcelona edificá dos grupos de cases, conegudes per los Pòrtichs de Xifré, y lo meteix feu á Cádiz y altres ciutats importants. Com agraïment á la Providencia per haverlo afavorit y mostra d'afecte á sa patria, ab escritura pública otorgada pel notari D. Juan Prats á 27 de Decembre de 1849, regalá á la població d'Arenys un magnífich Hospital que costá aprop de 500,000 pessetes. Morí Xifré lo dia 7 d'Agost de 1856. Ses despulles mortals foren portades á Arenys lo dia 7 d'Agost de 1861; acudiren a rēberles les Autoritats, Corporacions y gran concurs del poble; trasladades á la Esglesia se celebrá un solemníssim funeral pagat pel Ajuntament ab oració fúnebre per lo jove Revent Jaume Catalá (després Bisbe de Barcelona), y desde allí a la Capella pública de l'Hospital Xifré, hont tingueren son definitiva enterrament.

Jaume Calbetó y Barall (1806-1888) nasqué lo 2 d'Abril de 1808 en Arenys de Mar, en la que va estudiar la primera ensenyança y dos cursos de llatí. cursá dos anys de Filosofia (1820 á 1822) en la Universitat de Cervera y després passá á Barcelona hont estudiá Física experimental, baix la direcció del notable mestre Dr. D. Pere Vieta. Va seguir los estudis de Farmacia en lo Colegi d'aquesta Facultat á Barcelona, ab tan profit, que merequé la nota de *Sobresaliente*, aixís en los cursos anyals com en lo exercici final per la Llicenciatura, prenent lo títol en 6 de Septiembre de 1831. En 1835, al crearse per lo Govern les Subdelegacions de Farmacia, va esser nomenat Subdelegat d'aquesta Facultat del partit d'Arenys de

Mar, càrrec que desempeñyá ab notable zel durant cinquanta anys, ó sia fins á la mort; sent allavors lo subdelegat mes antic d'Espanya. En 2 d'Agost de 1842 se va graduar de Doctor en Farmacia. A mes del exercici de la seva carrera en Arenys, com era un químic expert y laboriós, se va dedicar á la fa-

bricació de alguns productes químichs aplicables á la industria y á la Medicina. Un d'ells va ser l'hipercolorit ó Cloruro de calcs, vulgarment conegut ab lo nom de cloro, ó polvos de gas, que en aquella fetxa no's fabricava á Espanya. En 1835 va publicar un opúscol donant á conèixer los importants aplicacions del sudsit producte en la industria per al blanqueig dels filats y teixits de cotó y altres materies textils y de la pasta de paper y de cartró, com també ses qualitats desinfectants utilissables en Medicina é Higiene. Fou gerent d'una societat que á sa iniciativa se fundá per la fabricació del acetat de coure (verdet), del acetat de plomb (sal saturno), y del carbonat de plomb o albayalde (blanquet) per un procediment no empleat llavors á Espanya. Per compte propi va establir una important fàbrica de cremor tartaro y ácit tartárich, quals productes foren premiats en la Expositió General Catalana de 1871; en la del Institut Agrícola Catalá de Sant Isidro de 1872; y en la Expositió internacional de Viena de 1873. El cremor de la seva marca fou molt sollicitat en los mercats d'Anglaterra, y s'en venien cada any uns 50,000 kilos. En 1860, donant utilitat práctica á la teoria física del sífon, va fer exir una deu d'aygua en un hort de propietat seva, sense minar ni força motriu. D'aquesta aplicació en demaná privilegi d'invenció que obtingué per cinch anys en 21 de janer de 1861. Aquest sistema ha sigut aprofitat ab éxit per obtenir aygues soterrànies en benefici de la Agricultura y la Industria. En Calbetó fou individu de la *Sociedad Médica de Emulación* de Barcelona y d'altres societats científiques; en 1865 se l'elegí president de la delegació del Districte del Institut Agrícola Catalá de Sant Isidro, fou varies vegades regidor del Ajuntament d'Arenys de Mar y Alcalde de la Vila, en quals càrrecs se desveltá sempre per la millora y avençament de la població. Va morir en 6 de Març de 1888: sa pèrda fou molt sentida entre los seus compatricis y companys de carrera, per quin motiu la premsa diaria de Barcelona y la professional dedicaren un tribut á sa memoria, fent resaltar sos mèrits y ses virtuts públiques y privades.

Josep Anton Elias y D'Alay (1814-1881). — Nasqué á Arenys de Mar lo dia 17 d'Abril de 1814; estudiá ab lluhiment á l'Universitat de Cervera, distingintse per la profunditat de sos coneixements lo meteix en Jurisprudencia que en Ciéncies Exactes. Fou Promotor Fiscal durant molts anys, soci fundador de la Academia de Jurisprudencia y Legislació de Barcelona y també formava part de la de Ciéncies Naturals y altres. Entre les seves obres se comptan les següents: *Reforma de los derechos señoriales en paragon del contrato de enfiteusis que dimana del sistema feudal* (Barcelona 1836); *Manual del Derecho Civil vigente en Cataluña* (1842); *Colección general de Códigos antiguos y modernos* (1846); *Tablas sinópticas para facilitar la aplicacion práctica del Código Civil*; *Compendio de la Historia de las Instituciones y Derecho de la Monarquía Española* (1847); *Aplicacion práctica del*

Productes químichs.—D. Josep Riera, donant exemple de laboriositat, ha establert una gran fàbrica de productes químichs montada segons tots los avenços moderns.

Curtills.—Les principals fàbriques son les de Fontanals, Formentí y Ganguau.

Mesalch hidràulic.—Sa fabricació fou començada per Tomàs Senties y Sala en 1882, emplant lo material en pots y ab la pressió d'un acumuladòr hidràulic carregat ab un pes de 8 toneladas. A últims de Desembre de 1906 hi va continuá 'l negoci D. Jaume Jubany y Cassá, qui, a últims de 1907, cambiá la maquinària antiga per una premsa hidràulica, que treballava á pressió de 180 atmòsferes, emplant desde aquest cambi lo material en pasta. Desde l'any 1911 se fabrica granit artificial y ciment armat, y lo actual propietari, D. Joan Fàbregas y Rosell, en 1915 comprá una altra premsa hidràulica á pressió de 200 atmòsferes, ab lo qual millorá, acreditá y extengué la producció entre sos nombrosos clients.

Fàbrica de pà. Leandre Lloveras.—Es la primera y única á Espanya ab patent del Ministeri de Foment, dedicada á la confecció de *plantilles-fantasia*, marca «*Ordnael*» de suro y pèl de conill ó de llebra. Ademés, en eixa fàbrica se verifica la operació industrial de tallar y preparar los pèls per la fabricació de barrets de feltre. Produex mensualment la quantitat de 400 kilos de pèl el-laborat. Exporta á províncies y de un modo especial á l'extranger, seguint mustada la fàbrica segons los mes moderns avenços científichs é industrials.

EFE MERIDES

Casa de la Vila.—Lo lloch ahont se reunien los *Jurats* y mes endevant los *Regidors* era la Torre de Mar, pero á 5 de Novembre de 1773, ab escriptura

otorgada per don Gabriel Arquer, l'Ajuntament comprá l'actual Casa de la Vila á don Josep de Forn de Milans y de Mercader per lo preu de 3,625 lliures. Desde 17 d' Abril de 1894 l'Ajuntament d' Arenys de Mar disfruta lo tractament de *Illustrissim*. A principis de 1915, gracies á la iniciativa de l'Alcalde don Francis-

co Castelló, s' inaugurá lo Saló Consistorial, modest, pero artísticament decorat.

Moti de la lam.—Durant lo regnat de Felip IV, efecte de les guerres, peste y sequedat, regnà á Espanya una fam general. A mitjans d' Abril de 1631,

los arenyenchs ovliraren una barca del patró Francesch Rossell, ab carregament de blat consignat als Germans Gorgollón, qui tenien tracte fet ab los Concellers de Barcelona de entregarlos per tot l' Abril 2,000 quintá de forment á 38 rals cartera. Corsecats los arenyenchs per la fam y sens reparar á que venia de lloch infestat, abardoren lo barco apoderantse del blat. En aquesta tasca los ajudaren los d' Arenys de Munt y Canet. Los de Blanes havien fet lo meteix ab un barco de Benet Palau. Los Concellers de Barcelona, d' acord ab lo Virrey, enviaren á Arenys á un oficial Rey y al notari Francesch Fontana perquè s' emportessin lo blat y fessen les correspondents amenaces de represalles, de lo qual enterat lo poble, s' amotinaren homes, dones y minyons ab diferents armes, y als crits de *vía fora, via fora los que s' en volen portar lo blat*, empaytaren als comissionats que 's refugiaren al campanar. Apaygabat un poch lo motí, los jurats trasladaren als Comissionats á un hostal ahont acudí novament lo poble irrat. En semblant conflicte los jurats ensenyaren al poble les claus de la Torre (ahont estava dipositat lo blat), dient que anessin allá, ahont se repartiria lo blat. Ab aquesta estratagema lograren que 'l poble s' apartés y salvaren la vida dels Comissionats que s' escaparen á Barcelona. Lo Concell de Cent acordá fer represalles manant que 's arenyenchs retornessin lo blat que 's quedava. Acudí lo Sindich d' Arenys al Concell de Cent donant satisfacció, excusant lo passat ab la necessitat de no morir de fam y oferint pagar la mercaderia. Aquí acaban los datos verament històrichs. Se creu ab fonament que lo conflicte acabá ab una honrosa transacció.

La Processó de Sant Félix.—D' ensá que foren trasladades á la Esglesia les reliques de Sant Félix, portades de Roma per lo Dr. Pascual, cada any, lo dia 10 de Juliol, festivat del Sant, á la tarde, eixa de la Parroquia una processó que recorria 'l curs de la del dia anterior, festa de Sant Zenon, Patró de la Vila, y al arribar al enfront de la casa payral del Sr. Bisbe Pascual, situada en lo carrer de Vall, se colocaben les reliques en lo portal meteix de la casa y, alternant ab l' orquesta, los clergues cantaven 'l Himne de Martres. Tot seguit los cantors llençaven les notes d' un tipich *Vilancico*, y acabat seguia la processó la ruta prefixada. Aixó, que va durar fins á principis del segle XIX, se feya com un tribut d' afecte que los arenyenchs demostraven envers la casa del qui enriquí la Parroquia ab un tresor tan preuhat com son les reliques del infant martre Sant Félix. Al arribar la processó á l' Esglesia, se feya l'adoració de les dites reliques, á la qual, segons diluen les cròniques, hi assistia nombrosa multitud.

Epidemies.—En lo any 1653 sofrí la Vila una terrible malaltia contagiosa, causant tals estragos que, constant aquella sols de 400 vehies y haventse ausentat molts, no obstant ne moriren 113. Lo *Jurat* Joan Milans feu l'acte heroich de cedir sa propia cesa per *Morberia*. L'any 1721 hi hagué una nova epidemia, y en 1774 un altra de verola que causaren moltes víctimes.

També pagá tribut á l' invasió colèrica de 1854 de una manera tan aterradora, que havent quedat en la Vila sols una sexta part del seus habitants, n' ennalatiren 600 y ne moriren 200. Se distingiren especialment per son zel, serenitat y treball lo Párroco Rvnt. Paladí Rodá, don Andreu Gurí, en-

carregat de l'Alcaldia, y los Doctors don Jaime Calbetó y don Salvador Triter, vocals de la Junta de Sanitat.

Ab carácter mes benigne lo *cólera* se presentá altra volta en 1865.

Consagració del Bisbe Fr. Miquel Ponicich.—Fou consagrat en la església parroquial d' Arenys de Mar lo dia 25 de Juliol de 1695, signent consagrat lo Bisbe d' Urgell don Gran Montali i assistents lo de Maronea (auxiliar de Tarragona) don Josep Mora y lo de Vich don Antons Pascual. Lo motiu de sa consagració en nostre temple fou la oposició del Capítol geronès a la elecció d' aquest Pare Franciscà, fill del Rosselló, per Bisbe d' aquella seu. Fr. Ponicich se hostatjà en la casa payral del Bisbe Pascual, en lo carrer de Vall. Diuen les cròniques de la Vila que lo meteix dia a la tarde marxà á son bisbat lo Bisbe de la Seu. L'endemà celebraven al meteix temps los altres tres, lo Doctor Pascual en l' altar major, l' auxiliar de Tarragona en l' altar del Roser y lo nou Bisbe de Gerona en l' altar de Sant Antoni. Le església s' omplí de gom a gom per lo insòlit de veure celebrar tres Pretrats á l' hora.

Cementiri.—Lo Bisbe Fr. Benet de Tocco, en sa primera Visita á Arenys de Mar, ordená que s' obrís cementiri propi en la plaça de l' Església, y á 28 de Septiembre de 1576 s' hi doná la primera sepultura. A primera del segle passat, fou traslladat á una peçca de terra, situada prop de la Capella de Nostra Senyora de la

Pietat, comprada per 50 lliures, segons escriptura otorgada per don Francisco Xavier Conchs á 27 Novembre de 1816, á don Vicens Pujol y de Pastor, qui la doná á baix preu en rahó de son destí, y pel dret que's reservá de ferhi una sepultura per sa familia. Mes endevant, fou necessari construirne un altre, y firmada una concordia entre 'l Párroco y l' Ajuntament devant del notari don Francisco Albert á 25 de Janer de 1804 (estigué present á la firma lo Bisbe de Gerona don Constantí Bonet) se posaren mans á la obra, ab tal éxit que lo nou cementiri pogué ser habilitat per los enterraments de l' epidemia de 1805. Lo dia 1 de Juny de 1805 se va obrir al públich lo Passeig del Cementiri, que abans era un camí estret y mal acondicionat, y á 12 de Mars de 1816 s' estrená lo cotxe per durhi los morts.

Beneficencia.—En tots los temps los fills d' Arenys han demostrat tenir molt arrelat lo sentiment cristiá de la caritat. L' antic Gremi de Sant Telm la tenia aquest caràcter. A 27 d' Agost de 1797, convocades les persones mes notables de la Vila per lo Párroco, se fundá una Junta de Caritat, ab lo títol y baix lo patrocini de Nostra Senyora dels Desamparats y Sant Zenón. A 30 de Janer de 1804 s' establí un Patronat per auxiliar als pobres en son

propi domicili. Ja en 1809 s' havien establert les Conferencies de San Vicens de Paül, que foren suprimides per lo Governador Civil durant la revolució de 1808, y se restabliren en 1870 per concessió especial. A mes existixen varis *Montepios* fundats baix la advocació de diferents Sants. Se conserven los de *Sant Josep* y de *Sant Roch* y tots los demés; modernament s' han unit baix la sola denominació de *Unió arenyenca*.

Lo retrat de Carles IV.—En lo *Cronicon de fechas en el Reynado de Carlos IV* s' hi llegix lo següent fet: ey sucedió en Arens de mar en dicho año 1802 á causa de grandes tributos que á instancias de Godoy se decretaron contra el gremio de pilotaje, sucedió que el Cap de dicho gremio Jph. Baral acudió al Bayle para que protestase ante la Majestad del señor Carlos IV, y como así se hiciese el Rey derogó lo acordado. No pasó mucho tiempo y una nueva real cédula dirigida á la Baylia puso en movimiento á la poblacion, pues se aumentaban mas los tributos. El Bayle interino Jph. Calbetó y Terrás dió la voz para que viniesen todos á la Baylia. Eran los dias de Carnaval, y allí reunidos increpó la conducta del rey con gruesas palabras y tambien á Godoy, que se refocilaron con los avances de las tropas del Tirano; les intimó que no pagasen el nuevo tributo y en un golpe de ira rasgó con una espada corta la efígie real ante la multitud. Se supo la noticia en el Palacio y josa extraña e inusitada! no vino ningun castigo para la Villa regicida, antes al revés, la visitó Carlos á últimos de año y entre los que le visitaron había el Jurat Jph. Calbetó y el Cap del gremio Jph. Baral á quien nombró teniente de la Real Armada y dió el título de Rey al á la Escuela de Marina que él dirigió con regocijo de la villa. Vivió el Rey en unos caserones antiguos de las familias de Ramos y Cavirol y fué agasajado de la villa que olvidó el pasado actor. Nota: allá hont lo Cronicon diu Jph. Calbetó ha de dir *Jaume*, en lloch de *Terrás* deu dir *Terrades*, y hont diu *Ramos* ha de dir *Ramis*.

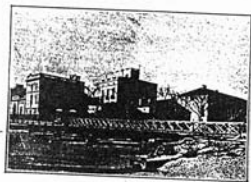
Aquest fet, en la forma relataada apar inverosímil; tal volta tindria explicació, si s' atengués á la tradició de familia del protagonista, segons la qual lo fet es cert en lo fondo però no en sos detalls. Deya lo seu net, Dr. Jaume Calbetó, que son avi estava un dia reunit ab varis regidors á casa de la Vila, y durant una conversa animada contra la debilitat del Monarca en vers son primer ministre, lo dit Calbetó, en un moment d' excitació patriòtica, ab son espasí feu un esquins en lo retrat del Rey. (Avuy dia s' hi veu la senyal). Segons eixa tradició familiar lo fet resultaria molt menys important, y sols de caràcter particular y semi-privat.

Visita de Carles IV.—La carretera Reyale de Barcelona á França passava per l' interior, per Sant Celoni, pero l' any 1785 se ordená que passés per la marina. Quan lo viatge de Carles IV á Figueres, l' Ajuntament d' Arenys fou avisat sols ab dos mesos d' anticipació perque arregés la carretera. L' Ajuntament se trobava sense cabals y, no tenint altres medis disponibles, s' aprofitá de les quantitats recollides per lo pago del *castre* de la Junta del *Corregiment*. Reclamava aquesta ab insistencia, y no tenint de que pagar, al pasar lo Rey per Arenys, lo 22 d' Octubre de 1802, se li presentá l' Ajuntament en incorporació á oferirli sos respectes y exposarli lo conflicte en que's trobaven. Lo Rey los atengué y los feu gracia del deute.

Castros.—Lo primer que s'construí fou en 1778, en los baixos de la casa Pastor, ab l'únic i exclusiu objecte de representar *La Passió y Mort de Nostre Senyor Jesucrist*, á qual representació devota assistien los Caputxins y presidia lo Párroco. Després s'en feu un altre en lo carrer d'en Titus, y finalment, en 1828, s'execà l'actual en unes cases pròximes al Hospital Vell. En lo any de 1830 s'hi afegiren los aitals del primer pis, la galeria del segon pis en 1860, y los sis sétils preferents de platea en 1896. En aquest teatre se feu estrena dels primers assaigs dramàtics d'en Joseph Maria Arnaú, Feta una nova restauració, que importà mil pessetes, lo 26 de Juny de l'any 1895 s'inaugurà per la companyia Mario, que no volgué cobrar res per son treball, deixant tot lo benefici (501 pessetas) á favor dels pobres de la Vila.

Vinguda de Bisbes.—Lo dia 4 de Juny de 1859 se reuniren en la casa rectoral l'Arquebisbe de Santiago de Cuba D. Antoni M.ª Claret y los Bisbes de Girona D. Florenci Lorente y de Barcelona D. Anton Palau, qui havien vingut aixos dos per assistir al sermó que havia de predicar aquell meteis dia l'Excm. P. Claret. Dins la crònica escrita per lo Párroco Paladi Rodà, «que predicó en esta iglesia cerca de hora y media con la unión que le es propia; y sin embargo de ser un sábado, día de trabajo, la Iglesia estaba atestada de gente, para oír el varon verdaderamente apostólico que predicó del negocio mas importante, que es el de la salvación.» En 20 d'Agost de 1890 vingué també lo Bisbe de Monterey (California) D. Tadeo Amat, juntament ab lo de Pinar del Rio D. Lluís Ceballos, per recullir almoynas per socorre les necessitats de llurs Diòcesis. Se feren tres funcions en la Parroquia y se reculliren 103 duros y 14 rals.

Arribada del ferrocarril á Arenys.—Començaren les obres en aquest terme lo dia 4 de Març de 1858. Hi treballaren uns 200 homes fins lo dia de la benedicció. Ab fetxa 4

de Abril se rebé una comunicació del senyor Bisbe de Girona concedint lo pogueu treballar los dies festins, lo qual havian sollicitat dos dies abans lo rector de la Parroquia don Paladi Rodà y lo Director de les obres D. Josep Maristany. A les 11 del matí del dia 11 de Janer de 1857 lo Clero y Autoritats, precedits d'una banda militar, sortiren de l'església y se dirigiren á la Estació, ahont després de les oracions de rúbrica, lo Párroco va benehir la via; retornaren á l'església ahont se cantà lo *Te Deum*, y finalda la cerimonia se serví en la Estació un dinar que presidiren lo Capità General, Governador Civil, Regent de l'Audiencia y lo Párroco. Assistiren los Ajuntaments y clergues dels pobles ve-

hins. Acabat lo dinar y en lo pati de la Casa de la Vila, se repartiren 200 duros als pobres, donantse 6 rals als casats, 4 als solters y 1 ral als noys.

Guerra d'Àfrica.—Durant la guerra d'Àfrica, en 1860, se constituí una Junta presidida per lo Párroco y Alcalde per arbitrar auxilis pels soldats ferits. Se reculliren 1,500 pessetes, tres caixes de draps, desfiltes y camises cudes per les senyores de les Conferencies y senyoretes filles de Maria.

La Esperança.—L'arenyench Martí Pons y Llobet, establí eixa societat coral en 1963. Ha cantat á Barcelona, Terrassa, Mataró, Figueres, Palma, etc. Ab unió del chor d'en Clavé cantà á París, Oviedo, León, Granada, Màlaga, Valencia y Zaragoza. Ha obtingut diferents llaços y medalles con á premis á son mérit. L'any 1915 celebrà ses esposalles d'or ab assistència de varies societats corals que vingueren á Arenys per obsequiarla.

Escola dominical.—Se fundà en 1871 per D.ª Julia Miranda de Sala, ab altres senyoretes, al objecte d'ensenyar y educar á les serventes de la Vila.

Vallada.—Ab motiu d'haverse deslliurat Arenys del cólera en 1885, á mes dels actes religiosos, en acció de gracies, se celebrà una espléndida vetllada artística-literaria al Ateneo, qual festa se convertí en aconeixement per la galanteria y amor patri del arenyench Vidella, que interpretà magistralment obres de Chopin, Litz, Mozart y Beethoven, fent les delícies de la concurrencia.

Ateneo Arenens.—La primera reunió general d'individuis aplegats per nomenar Junta, fou á 22 de Janer de 1885. Ha celebrat *certàmens literaris* desde 1885 á 1890, cada any, y després en 1904 y 1908. Los dos primers foren molt abundosos en treballs relatius á nostra Vila. Presidí lo primer nostre compatriç, honra de les lletres, en Josep M.ª Arnaú, y foren premiats com notables treballs referents á Arenys, *La Guerra de Successió*, per Josep Fiter e Inglés, *Biografies de Arenyenchs*, per Francisco Calbetó y Roget. Presidí lo de 1880 en Frederich Soler, y per son mérit històric y sabor local foren llorejats los treballs següents: *La Macipa*, per Francesch Ubach y Vinyeta; les *Enramades*, per Francesch Fios y Calcat; *La festa de Sant Roch*, per Ramon Suriach; *Lo Sant Crist del Mont Calvari*, per lo P. Manuel Martí; *Arenys de Mar*, per Francisco de P. Calbetó, y *Arenys de Mar á través de los tiempos*, per Vives de la Cortada. Ultimament, á 5 de Septembre de 1916, se celebrà una simpática festa literaria-musical, dedicada als socis fundadors.

Passarel·la.—La passarel·la del cap-de-vall de la riera se estrenà lo dia 8 de Juliol de 1888.

Sota Estadi.—A 30 de Juny de 1895 se tirá á terra l'edifici anomenat *Sota Estadi*, hont hi havia una volta que posaba en comunicació lo Rial ab la plaça de l'Església.

Escorxador.—Lo dia 5 de Juny de 1905 l'Ajuntament, presidit per l'Alcalde Dr. Calbetó, inaugurà lo nou edifici destinat á escorxador.

Crau Roja.—Durant lo mes d'Agost de 1899, se organitzà en aquesta Vila l'Associació de la Creu Roja. Lo Sr. D. August Maria de Borràs Jalpi regalà á aquest objecte dues lliteres y un botiquí, pagà tots los gastos de material de instalació y los viatges dels socis que anaven á Barcelona á rebre repatriats de Cuba. La Comissió d'Arenys lo nomenà *President honorari*, qual títol, en artística caligrafia, fou treballat per un fill d'Arenys, D. Francisco de

Ferrer, Delegat d'Hisenda de Palma, que, ab tot y estar ausent, volgué contribuir indirectament a la obra benèfica de la Creu Roja.

Casino Industrial.—Feya alguns anys que existia una societat anomenada *Unión Arenense*, quan a 16 de Juny de 1909 se transformà en *Casino Industrial*, soçietat recreativa e instructiva.

Milleres an l'Església.—*Capella del Santíssim.* L'antiga Capella era petita y estava situada en lo lloch que ocupa la entrada de la actual; en l'any 1946 se compraren unes cases immediates per 1,244 lliures y en tal lloch s'edificà la nova. Lo zel del Párroco Rodà fou lo qui donà gran impuls a les obres, fetes ab les almoynes recullides entre 's fills d'Arenys. Una senyora piadosa que no volgué donar son nom, entregà l'almoina de 50 unces d'or. Se gastà un total de 5,352 duros y s'inaugurà solemniament lo 5 d'Agost de 1840. En 1879 se restaurà, pintant l'abais D. Bartomeu Ribó. D. Bonaventura Roig, devot del Sagrat Cor, regalà una rica custodia de plats ab adorns d'or y perdreria, d'un metre d'alsada y de valor unes 4,000 pessetes. Desde llavors s'hi han fet noves milleres, una d'elles a despeses de D.ª Francisca de P. Colomer, de manera que entre restauració y milleres s'han gastat unes 9,000 duros.—*Sant Sepulcre.* En 14 d'Abril de 1805 l'Alcalde Sr. Calbetó presentà restaurat aquest Misteri, y ho feu en memoria d'haver sigut construhit sigeunt Alcalde d'Arenys son senyor pare en 1805.—*Orga.* La orga actual se va estrenar lo 8 de Decembre de 1902, sigeunt lo constructor lo Sr. Francisco Teppati, y costà unes 4,500 duros, captats entre 's arenencis.—*Capella dels Dolors.* Lo Sr. D. Jacinto Arau, en 1900, mogut de sa sua devoció, feu arreglar l'altar dels Dolors, construhir de nou los altars laterals y enrajolar tota la Capella.—*Campanar.* Lo dia 14 de Juliol de 1915 se començaren les obres de la torre que remata lo campanar, y termenaren lo 31 de Decembre del meteix any. Foren dirigitdes per l'arquitecte Sr. Azemar y satisfetes per nostre compatriot lo Sr. Bisbe de Pol, qui esmercà en elles la quantitat de 12,000 pesetes.

La reforma general, interna y externa de la Església, se feu l'any 1901.

lu Bosch.—A 7 de Juny de 1915, morí lo arenenc D. lu Bosch (germà del Excm. Sr. D. Bartomeu, Senador del Regne), qui deixà als pobres d'aquesta Vila la quantitat de 25,000 pessetes.

Juventut Seráfica.—Se fundà a 30 de Setembre de 1906 per fer obra de cultura cristiana. Los medis de que's val son les *Escoles*; *L'Orfeó Seráfico*, inaugurat a 2 de Febrer de 1908, que's compon de tres seccions, homes, senyorettes y noys, ab un total de 150 orfeonistes; *La Gardiola escolar*, que fou la precursora de la *Caixa d'Estalvis* (en 19 Decembre 1911). Celebrà uns *Jochs Florals* a 20 de Setembre de 1903. Posselheix una artística bandera qual projecte es del bon dibuixant Marian Castells.

Centre Social.—Se fundà en 1915, y son objecte es la acció social propiament dita. A aquest fi s'han donat en lo Centre dues series de Conferencies de cultura y apològética, tancant la última lo M. I. Sr. Dr. Vilá, Vicari General de la Diócesis. Ha donat dues espléndides vetllades: te la Delegació de la *Caixa de Pensiones per la Vellesa*, y publica una Revista nomenada *Creu y Bandera*. Esta dividit el Centre en varies seccions: Primera, de Estudios socials; segona, de Afirmació Arenyença; tercera, de Acció Catòlica, y quarta, Recreativa y Esportiva. Consta actualment de 150 socis.

Escriptors.—A més dels escriptors ya citats en el decurs d'eixes notes, volém donar unes petites referencies respecte d'altres fills d'Arenys que han escrit de diferentes materies.

P. Manuel Martí (1815-1904).—Caputxi que en los Jochs Florals de 1886 fou premiat per son treball «Ermida del Santo Cristo de Monte Calvario».

Andreu Arnau y Pascual (1840-1912).—Germà del célebre Josep Maria, versificava fàcilment, y assolí llores en alguns Certàmens literaris. Ses poesies capdals son: *L'Angel de Pasqua y La Verge del Remey*, abdes de nostre arenyença. N'ha deixat algunes d' inédites y totes del genre festiu.

Luis López y Homs (1866-1890).—Escriptor acurat, col·laborava en moltes Revistes literaries de Catalunya, en les quals hi publicava varis estudis en prosa y de tant en tant alguna poesia. Va morir molt jove y quan son estre feya endevinar un bon poeta. Fou secretari dels primers Jochs Florals que 's celebraren en nostre Vila en 1885; en los de 1890 obtingué la Flor Natural ab sa poesia *L'amich del malalt*, composició d'un cayent melancòlic, com casi totes ses produccions. En un libre titolat *Les cent mellors poesies catalanes*, s'hi veu intercalada aqueixa casi darrera producció del nostre malhaurat poeta.

Emili Riera (1865-1914).—Ab son germà, en 1886, presentà y l'hi fou premiat als Jochs Florals un treball sobre les *Nuevas industrias que con probabildades de éxito podrian establecerse en la Villa de Arenys de Mar*.

Josep Maria Pascual (1842-).—La seva especialitat ha sigut sempre escriure sobre afers de crítica musical, demostrant en eix ram ser un perfect coneixedor de la materia. En periódichs, diaris y revistes ha publicat ses crítiques molt celebrades per los intel·ligents.

Rosendo Lobet (1856-).—Escrigué un notable treball historiant un fet passat en nostre Vila, titolat «Moti de la fam», del qual ne doném un petit resum en eixes efemérides.

Joan Portals y Presas (1809-).—Escriptor de fàcil ploma, ha escrit en prosa y en vers. Desde jovenet lo dedicaren al comerç, contrariant sa vocació de marino. Portat de son amor a les Lletres, seguí donant esplay a son esperit; y en les escasas hores vagatives, sapigué custodiar del ambient que l'envoltava, al impuls de son fervor per les obres de Catalunya. La obra seva titolada *Vora lo mar*, publicada per «La Renaixença», es verament un cant a son ideal frustrat y una exquisida relació de consuetuds arenyencas. Se la pot col·locar be de novela arenyença. A més te escampades una munió de produccions literaries en los periódichs de Barcelona, com «La Renaixença», «L'Atlàntida», «La Il·lustració Llevantina» y «Cataluña Artística» y en varies revistes comarcanes com «La Costa de Llevant», «La Veu de Tortosa», «Lo Somatent», «Lo Liri», «Les Quatre Barres», «Panades Nou», «Lo Giro-nés», «Sol ixent», «Lievors», «La Veu de l'Empurdà», «La Rierada» y altres.

Pere Martró Paig y Estapó (1875-).—Entre los que han escrit respecte al nostre arruixat Borrell, ningú ho ha fet ab tants detalls, erudició y entusiasme com en Puig, fervent arenyench, que te publicades una serie de notes folklòriques de nostra Vila y dels pobles del Baix Llobregat. Los treballs respecte en Borrell y altres dos titolats *Lo Convent d'Arenys de Mar y Lo Cementiri dels frares*, l'hi foren premiats en diferents Certàmens. Té, a